Sygn. akt I C 1366/12

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lutego 2015r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodnicząca - SSO Jolanta Hryciuk

Protokolant - sekr. sąd. Anna Lipińska

po rozpoznaniu w dniu 12 lutego 2015r. w Siedlcach

na rozprawie

sprawy z powództwa P. J. i M. J.

przeciwko A. S.

o zachowek

1. zasądza od A. S. na rzecz P. J. kwotę 33 231,66 zł (trzydzieści trzy tysiące dwieście trzydzieści jeden złotych sześćdziesiąt sześć groszy) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 7 lutego 2013r. do dnia zapłaty,

2. zasądza od A. S. na rzecz M. J. kwotę 33 231,66 zł (trzydzieści trzy tysiące dwieście trzydzieści jeden złotych sześćdziesiąt sześć groszy) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 7 lutego 2013r. do dnia zapłaty,

3. w pozostałej części powództwo oddala,

4. zasądza od A. S. na rzecz kwotę P. J. kwotę 556,15 zł (pięćset pięćdziesiąt sześć złotych piętnaście groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu,

5. zasądza od A. S. na rzec M. J. kwotę 2222,90 zł (dwa tysiące dwieście dwadzieścia dwa złote dziewięćdziesiąt groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 1366/12

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 8 sierpnia 2012r. wniesionym przeciwko A. S., powodowie M. J. i P. J. wnieśli o zasądzenie od pozwanej kwoty 166 666,66 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty, zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów kosztów procesu.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, iż spadkodawca K. J. zmarł 9 października 2010r., jego żona H. J. zmarła 23 grudnia 2010r. Małżonkowie mieli dwóch synów: J. J. (1) i L. J., który nie dożył otwarcia spadku po rodzicach, gdyż zmarł 22 stycznia 1994r., pozostawiając dwóch synów M. J. i P. J..

Spadkodawcy K. i H. J. pozostawili testament, w którym jedynym spadkobiercą uczynili wnuczkę A. S..

Do spadku po K. i H. J. wchodzi budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, garaż oraz działka o powierzchni 1438m.kw. położone w M. przy ul. (...), dla której założona jest księga wieczysta nr (...). Zdaniem powodów jej wartość wynosi 505 000 zł. Pozwana poniosła koszty pogrzebu H. J. o łącznej wartości 5000 zł. Zachowek zgodnie z art. 991§1 kc wynosi połowę udziału, jaki przypadłby powodom, gdyby dziedziczyli na podstawie ustawy tj. kwotę 166 666,66 zł.

W piśmie z 10 stycznia 2013r. M. J. sprecyzował powództwo w ten sposób, że wniósł o zasądzenie od pozwanej kwoty 83 333,33 zł (k.22).

W piśmie z 10 stycznia 2013r. P. J. sprecyzował powództwo w ten sposób, że wniósł o zasądzenie od pozwanej kwoty 83 333,33 zł (k.23).

W piśmie z dnia 5 lipca 2013r. pełnomocnik powodów sprecyzował powództwo w ten sposób, iż wniósł o zasądzenie od A. S. na rzecz M. J. i na rzecz P. J. kwot po 83 333,33 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty tytułem roszczenia o zapłatę zachowku po K. J. (k.157-160).

Na rozprawie pełnomocnik powodów popierał powództwo.

Pełnomocnik pozwanej wnosił oddalenie powództwa, w przypadku jego uwzględnienia o odroczenie terminu zapłaty na okres jednego roku.

Sąd ustalił, co następuje:

Postanowieniem z dnia 11 lipca 2011r. Sąd Rejonowy w Mińsku Mazowieckim I Wydział Cywilny stwierdził, iż spadek po K. J. zmarłym 9 października 2010r. w M. na podstawie testamentu notarialnego z dnia 8 sierpnia 2008r. sporządzonego przed notariuszem A. K. w M. Rep. A (...), otwartego i ogłoszonego w Sądzie Rejonowym w Mińsku Mazowieckim w dniu 11 lipca 2011r. w sprawie I Ns 614/11 nabyła wnuczka A. S. z domu J. w całości (postanowienie k.19 akt I Ns 610/11 Sądu Rejonowego w Mińsku Mazowieckim). Spadkobiercami ustawowymi po K. J. byli: żona H. J., syn J. J. (1) i wnukowie P. J. i M. J. (synowie syna L. J. zmarłego 22 stycznia 1994r.).

W skład spadku po K. J. wchodzi nieruchomość położona w miejscowości M., oznaczona w ewidencji gruntów nr (...) o powierzchni 0,1418 ha, dla której Sąd Rejonowy w Mińsku Mazowieckim prowadzi księgę wieczystą nr (...). Nieruchomość ta jest zabudowana budynkiem mieszkalnym oraz budynkiem gospodarczym. Jej wartość według stanu na dzień otwarcia spadku po K. J. tj. 9 października 2010r. wynosi 368 780 zł (opinia biegłego z zakresu szacowania nieruchomości Z. K. k. 220-272).

K. J. pozostawił środki finansowe na rachunku bankowym w kwocie 30 000 zł. Posiadał też polisę ubezpieczeniową w (...), z której świadczenie wypłacono H. J. i A. S. (wyjaśnienia pozwanej- nagranie z rozprawy z 4.03.2013r., 00:19:46, zeznania pozwanej – nagranie z rozprawy z 12 lutego 2015r.).

W skład spadku po K. J. nie wchodzą długi spadkowe (zeznania stron – nagranie z rozprawy z 12 lutego 2015r.).

A. S. mieszkała wraz z K. i H. J. od 10 roku życia. Po założeniu swojej rodziny od 1995r. wraz z mężem zajmowała górną kondygnację domu, przy czym wcześniej ponieśli oni koszty na adaptację poddasza na pomieszczenia mieszkalne. Małżonkowie S. nie płacili K. J. za korzystanie z mieszkania. (zeznania świadka M. S. - nagranie z rozprawy 19 września 2013r., zeznania pozwanej – nagranie z rozprawy z 12 lutego 2015r.). Dziadkowie mieszkali na dolnej kondygnacji. Pozwana w czasie zamieszkiwania na tej nieruchomości w latach 1995-2000 uczestniczyła w kosztach remontu domu (rachunki na zakup materiałów budowlanych k. 54-125). Wartość tych nakładów wynosiła 48 427 zł (opinia biegłego z zakresu szacowania nieruchomości Z. K. k. 220-272). A. S. ani jej mąż nie zwracali się do K. J. o zwrot poniesionych kosztów na remont budynku mieszkalnego (zeznania świadka M. S. - nagranie z rozprawy 19 września 2013r., zeznania pozwanej – nagranie z rozprawy z 12 lutego 2015r.). Po śmierci dziadków małżonkowie S. zajęli pomieszczenia na dolnej kondygnacji po ich uprzednim pomalowaniu i remoncie łazienki. A. S. wyprowadziła się z tej nieruchomości jeden rok po śmierci dziadków tj. w październiku 2011r. (zeznania pozwanej – nagranie z rozprawy z 12 lutego 2015r.).

P. J. i M. J. w dacie śmierci K. J. nie mieli orzeczenia o trwałej niezdolności do pracy. Nie otrzymali oni żadnych darowizn od K. J. (zeznania powodów-nagranie z rozprawy z 12 lutego 2015r.).

A. S. jest mężatką. Ma dwoje małoletnich dzieci, które pozostają na jej utrzymaniu. Pracuje i osiąga wynagrodzenie w kwocie 1750 zł brutto. Jest współwłaścicielką domu, w którym mieszka o wartości około 400 000 zł. Na budowę tego

domu zaciągnęła wraz z mężem kredyt w wysokości 250 000 zł na okres 30 lat. Budowa domu została rozpoczęta w 2009r. Rata miesięczna spłaty kredytu wynosi 1400 zł. Mąż pozwanej M. S. zarabia około 3000 zł (zeznania pozwanej – nagranie z rozprawy z 12 lutego 2015r.).

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 991 § 1 i 2 kc zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadał przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału. Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Spadkobierczynią testamentową po K. J. jest w rozpoznawanej sprawie pozwana A. S., która spadek po K. J. nabyła w całości. W przypadku dziedziczenia ustawowego do spadku powołani byliby żona H. J. w 1/3 części, syn J. J. (1) w 1/3 części, wnuki po zmarłym synu L. P. J. i M. J. po 1/6 części. Z zebranych w sprawie dowodów nie wynika, aby powodowie otrzymali należny im zachowek w postaci darowizny czy zapisu. Do spadku po K. J. wchodzi opisana wcześniej nieruchomość położona w M. przy ul. (...) oraz środki pieniężne w kwocie 30 000 zł zgromadzone na rachunku bankowym. Okoliczność ta została przyznana przez pozwaną w przesłuchaniu informacyjnym, jak również w trakcie przesłuchania w charakterze strony, przy czym pozwana podniosła, iż do dyspozycji miała kwotę 15 000 zł, gdyż resztą zadysponowała babcia H. J.. Stwierdzić należy, iż pozwana okoliczności tej nie wykazała, zaś jej zeznania w tej części budzą wątpliwości co do wiarygodności, z uwagi na fakt, iż pozwana przesłuchana po raz pierwszy nawet o tym nie wspomniała. Z uwagi na powyższe oraz wobec faktu, iż pozwana nie podała na co schorowana, starsza kobieta w ciągu dwóch miesięcy przed śmiercią przeznaczyła kwotę 15 000 zł, kierując się zasadami doświadczenia życiowego, Sąd uznał, iż do rozliczenia należy uwzględnić całą kwotę.

Do spadku nie należą, według zgodnych twierdzeń stron w tym zakresie, żadne długi spadkowe. A. S. zeznała, iż wraz z babcią H. J. pokryły koszty pogrzebu K. J.. W zestawieniu z faktem, iż pozwana przyznała, iż otrzymała zasiłek pogrzebowy z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych stwierdzić należy, iż zwyczajowo przyjęte koszty pogrzebu zostały pokryte z tych świadczeń, a zatem w skład spadku nie wchodzi dług z tytułu kosztów pogrzebu.

Pozwana podniosła również, że dokonała nakładów na spadkową nieruchomość, poniosła koszty adaptacji poddasza, koszty remontów domu, wymiany dachu, okien czy wykonania ocieplenia. Wnosić należy, iż domagała się ich uwzględnienia przy wyliczeniu zachowku, jakkolwiek ostatecznie zeznała, iż w skład spadku po K. J. nie wchodzą długi spadkowe. Z przedstawionych przez pozwaną dokumentów w postaci rachunków, z zeznań samej pozwanej i zeznań świadka M. S. wynika, iż pozwana uczestniczyła w kosztach remontów domu w latach 1995-2000. Wskazać jednak należy, iż wraz z rodziną w tym domu zamieszkiwała, nie ponosiła z tego tytułu żadnych kosztów i zrozumiałe jest, iż czuła się zobowiązana do ponoszenia wydatków na remont. Pozwana sama przyznała, iż nigdy nie domagała się od dziadka zwrotu tych kosztów. Powyższe wskazuje, iż ich ponoszenie przez pozwaną była konsekwencją zamieszkiwania na tej nieruchomości i formą nieodpłatnego przysporzenia na rzecz spadkodawcy bez obowiązku zwrotu z jego strony. W konsekwencji uznać należy, iż poniesionych przez pozwaną nakładów na nieruchomość nie można uznać za dług spadkowy i nie podlegają one odliczeniu od wartości spadku. Dodatkowo wskazać należy, iż fakt ponoszenia nakładów przez pozwaną był kwestionowany przez powodów, zdaniem których wszystkie remonty na nieruchomości finansował K. J.. Ich zeznania potwierdzają zeznania przesłuchanych w sprawie na wniosek powodów świadków E. J. i E. R. (nagranie z rozprawy 20 czerwca 2013r. i 30 września 2014r.). Wobec faktu, iż Sąd z przyczyn wyżej wskazanych nie uwzględnił do wyliczenia zachowku tych nakładów szersze odnoszenie się do wiarygodności twierdzeń obu stron w tym zakresie należy uznać za zbędne. Z zeznań pozwanej wynika także, iż po dacie otwarcia spadku dokonała ona pomalowania mieszkań na dolnej kondygnacji budynku, którą wcześniej zajmowali dziadkowie oraz remontu łazienki. Było to związane z faktem, iż po ich śmierci pozwana zajęła te pomieszczenia. W zakresie tych nakładów pozwana nie udowodniła ich wysokości. Przedłożone do akt sprawy rachunki dotyczą okresu wcześniejszego. Jak sama pozwana

zeznała „nie było to bardzo kosztowne”. Sąd uznał, iż te wydatki pozwanej również nie mają. wpływu na ustalenie czystej wartości spadku

Roszczenie M. J. i P. J. o zachowek jest, co do zasady usprawiedliwione. Zachowek stanowi minimum zagwarantowanego udziału w spadku spadkobiercy ustawowego i pozbawić tego udziału można tylko w sytuacjach rzeczywiście wyjątkowych na podstawie art. 5 kc (tak SN w wyroku z dnia 25.01.2001r., IV CKN 250/00, LEX 490432). Jak wskazuje Sąd Najwyższy oceniając roszczenie osoby uprawnionej do zachowku pod kątem ewentualnego nadużycia prawa należy uwzględniać specjalny charakter prawny instytucji zachowku, mianowicie przyznanie prawa do zachowku służy urzeczywistnieniu obowiązków moralnych jakie spadkodawca ma wobec swoich najbliższych. Nikt nie może na wypadek swojej śmierci rozporządzić majątkiem z pominięciem swoich najbliższych (tak SN w wyroku z dnia 07.04.2004r., IV CK 215/03, LEX 152889). Sąd podziela wyrażony pogląd.

Przy obliczaniu wysokości zachowku należy uwzględnić czystą wartość spadku, która wynika z różnicy pomiędzy wartością aktywów wchodzących w skład spadku a wysokością długów spadkowych. Wartość spadku należy ustalić według stanu z chwili otwarcia spadku, którą jest chwila śmierci spadkodawcy. Obliczenie zachowku następuje na podstawie wartości spadku ustalonej według cen z daty orzekania o zachowku (tak SN w uchwale z 26 marca 1985r., III CZP 75/84, OSNC 1985/10/147).

Wartość działki nr (...) o powierzchni 0,145118 ha została określona na kwotę 368 780 zł (opinia biegłego z zakresu szacowania nieruchomości Z. K. k. 220-272). Opinię biegłego Sąd uznał za rzetelną, szczegółową, jasną i fachową. Opinia nie była kwestionowana przez żadną ze stron.

Mając na uwadze treść opinii biegłego z zakresu szacowania nieruchomości Sąd ustalił wartość gruntu działki nr (...) na kwotę 368 780 zł. Ponadto, spadkodawca pozostawił środki pieniężne w wysokości 30 000 zł na rachunku bankowym. Udział powodów P. J. i M. J. w spadku po K. J. przy dziedziczeniu ustawowym wynosiłby 1/6, a jego wartość wynosiłaby 1/6 z 398 780 zł tj. 66 463,33 zł.

Zgodnie z art. 991§1 kc, należny powodom zachowek wynosi połowę wartości udziału spadkowego, który by im przypadał przy dziedziczeniu ustawowym. Stąd wartość należnego P. J. i M. J. zachowku wynosi ½ z 66 463,33 tj. po 33 231,66 zł.

Z powyższych względów Sąd uznał za zasadne zasądzenie na rzecz powodów P. J. i M. J. od pozwanej A. S. kwoty po 33 231,66 zł tytułem zachowku wraz z ustawowymi odsetkami od następnego dnia po doręczenia pozwu pozwanej A. S. tj. 7 lutego 2013r. (poświadczenie odbioru k. 44).

Sąd nie uwzględnił wniosku powodów, aby do wartości spadku doliczyć sumę uposażenia uzyskaną przez pozwaną z polisy ubezpieczeniowej w (...), jaka miał K. J.. Polisa ubezpieczenia na życie przede wszystkim służy zabezpieczeniu rodziny na wypadek śmierci. Nie wchodzi w skład spadku, zaś świadczenia z polisy otrzymuje wskazana osoba uposażona niezależnie od postępowania spadkowego.

Sąd zasądził odsetki ustawowe od należnego zachowku od następnego dnia od daty doręczenia pozwu, bowiem roszczenie o zachowek jest roszczeniem bezterminowym, które po myśli art. 455 kc staje się wymagalne po wezwaniu dłużnika do wykonania. W ocenie Sądu, odsetki od zasądzonej w wyroku kwoty zachowku można zasądzić od daty wcześniejszej jak data wyrokowania. Roszczenie o zachowek staje się wymagalne z datą wezwania dłużnika do jego zapłaty. Ostatecznie zasądzona przez sąd wysokość zachowku nie ma znaczenia dla wymagalności samego roszczenia. Za takim stanowiskiem przemawia deklaratoryjny charakter orzeczenia o należnym zachowku, który sprawia, że zobowiązanie o charakterze bezterminowym przekształca się w zobowiązanie terminowe w wyniku wezwania wierzyciela do spełnienia świadczenia skierowanego do dłużnika. Wyrok sądowy potwierdza tylko zasadność tego wezwania wskutek istniejącego wcześniej zobowiązania do świadczenia zachowku (por. wyrok SN z dnia 17 września 2010 roku, II CSK 178/10, Lex 942800). Sąd w pełni ten pogląd podziela. Ponadto należy zauważyć, że zobowiązany do zapłaty zachowku, decydując się na prowadzenie sporu w sprawie o jego zapłatę, musi liczyć się z ewentualnymi

negatywnymi konsekwencjami nieudanej obrony swoich praw, także z tym, że w przypadku uwzględnienia powództwa zostanie zobowiązany do uiszczenia odsetek od zasądzonej w wyroku kwoty.

Sąd nie uwzględnił wniosku A. S. o odroczenie terminu zapłaty zachowku na okres jednego roku. Zgodnie z art. 320 kpc w szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może w wyroku rozłożyć na raty zasądzone świadczenie, a w sprawach o wydanie nieruchomości lub o opróżnienie pomieszczenia - wyznaczyć odpowiedni termin do spełnienia tego świadczenia. W ocenie Sądu, w przedmiotowej sprawie takie szczególne okoliczności nie zachodzą. Pozwana, jak również jej współmałżonek pracują i osiągają stałe dochody. Zaciągnęli kredyt na budowę domu, co oznacza, iż posiadali zdolność kredytową. Oprócz własności nieruchomości z tytułu spadkobrania pozwana jest współwłaścicielem innej nieruchomości. Sąd ocenił, iż sytuacja pozwanej majątkowa, finansowa i rodzinna jest w miarę dobra i czyni realnym spełnienie świadczenia od razu i w pełnej wysokości, tym bardziej, iż powództwo o zachowek zostało wniesione 8 sierpnia 2012r., a zatem ponad dwa lata temu. Pozwana już od tego czasu miała obowiązek liczyć się z koniecznością zapłaty zachowku na rzecz powodów. A. S. podnosiła, iż środki może uzyskać sprzedając dom po dziadku i do finalizacji takiej transakcji potrzebny jest czas. W ocenie Sądu nic nie stało na przeszkodzie, aby pozwana takie działania powzięła wcześniej, po uzyskaniu wezwania do zapłaty od powodów.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 kpc, stosując zasadę stosunkowego zniesienia kosztów procesu. Powodowie dochodzili kwoty po 83 333,33 zł. Sąd zasądził na ich rzecz kwotę po 33 231,66 zł, co oznacza, iż wygrali proces w 40%, przegrali w 60%. M. J. poniósł koszty opłaty sądowej w kwocie 4167 zł i koszty zaliczki na biegłego w kwocie 1686,18 zł oraz koszty wynagrodzenia pełnomocnika w kwocie 2417 zł. P. J. poniósł koszty zaliczki na biegłego w kwoce 1686,18 zł i koszty wynagrodzenia pełnomocnika w kwocie 2417 zł. A. S. poniosła koszty wynagrodzenia pełnomocnika w kwocie 3617 zł. Pozwana winna zwrócić powodom po 40 % poniesionych przez nich kosztów tj. M. J. 40% z kwoty 8270,18 zł tj. 3308 zł, zaś P. J. 40% z kwoty 4103,18 zł tj. 1641,25 zł. Powodowie winni zwrócić pozwanej 60% poniesionych przez nią kosztów tj. 60% z 3617 zł tj. 2170,20 zł czyli po 1085,10 zł. Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powodów różnicę tj. na rzecz M. J. kwotę 2222,90 zł (3308 – 1085,10) i na rzecz P. J. kwotę 556,15 zł (1641,25 – 1085,10).

Mając powyższe na uwadze Sąd orzekł jak w wyroku.